

12. Рубан М. Як одержати компенсацію за пошкоджене і втрачене майно в зоні проведення АТО / М. Рубан // Голос України. - 2014. - 1 жовт. (№ 188). — С. 8 ; Ruban M. Yak oderzhaty kompensatsiiu za poshkodzhene i vtrachene maino v zoni provedennia ATO / M. Ruban // Holos Ukrainy. - 2014. - 1 zhovt. (№ 188). — S. 8

13. Правила обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень в Українській РСР [Електронний ресурс] : постанова Ради Міністрів УРСР і Укрпрофради від 11.12.1984 № 470422. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/470-84-п> ; Pravyła obliku hromadian, yaki potrebutut polipshennia zhytlovykh umov, i nadannia yim zhylykh prymishchen v Ukrainskii RSR [Elektronnyi resurs] : postanova Rady Ministriv URSR i Ukrprofrady vid 11.12.1984 № 470422. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/470-84-p>

Стаття надійшла до редакції 11.07.2017 р.

V. I. Teremetskyi

PROBLEMS OF RESTORING THE RESIDENTIAL RIGHTS OF CHILDREN WHO LOST THEIR HOUSING IN THE ATO AREA

The article is focused on the resolution of issues concerning the restoration of the residential rights of children who completely or partially lost their housing in the ATO area. The author has suggested own definition of the complete or partial destruction of the housing, which is located in the ATO zone. It has been stressed that such housing can be considered unsuitable for living in case, if it does not meet technical, sanitary standards, as a result of the destruction of the roof, walls and threatens with collapse, etc.

Key words: children rights, housing, the right on housing, housing rights, protection of housing rights of children, restoration of housing rights of children.

УДК 347.963(045)

В. А. Миколенко

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ЯК ДЖЕРЕЛО УДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню міжнародно-правових особливостей впровадження європейських стандартів діяльності прокуратури як важливої складової загального реформування правоохоронної системи України. Проаналізовано функції та повноваження прокуратури у відповідності до європейських правових стандартів. На підставі проведеного аналізу систематизовано форми, методи та практичні аспекти організації та діяльності органів прокуратури у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції. Наголошується, що побудова європейської моделі прокуратури є важливим напрямком діяльності держави та актуальним аспектом модернізації правоохоронної діяльності у сучасних умовах європейської міждержавної інтеграції та імплементації до українського законодавства європейських правових стандартів інституціонального та інструментального юридичного змісту.

Ключові слова: прокуратура, правоохоронна система, правоохоронна діяльність, європейські стандарти, конституційна модернізація.

Постановка проблеми. Міжнародно-правові, зокрема – європейські, стандарти є важливим джерелом удосконалення конституційно-правового статусу прокуратури,

адже сучасні процеси конституціоналізації міжнародно-правового регулювання передбачають постійний процес удосконалення конституційно-правових інститутів у відповідності до загальних принципів та норм, які відображають певний міждержавний консенсус як на універсальному, так і на регіональному (європейському) рівні.

Слід зазначити, що створення спільних стандартів правоохоронної діяльності є визначальною тенденцією розвитку європейського правового простору на сучасному етапі, у тому числі – в частині трансформації конституційно-правового статусу правоохоронних органів та їх модернізації на основі європейської інституціональної моделі, що у вітчизняних державно-правових реаліях особливо об'єктивується у проблематиці удосконалення конституційно-правового статусу прокуратури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід відзначити, що зазначена проблематика досить ретельно розглядається у вітчизняній конституційно-правовій та міжнародно-правовій літературі. Зокрема можна відзначити праці М. О. Баймуратова, Ю. О. Волошина, Л. Р. Грицаєнка, Ю. М. Грошевого, Л. М. Давиденка, В. В. Долежана, В. С. Зеленецького, П. М. Каркача, О. Р. Михайленка, Ю. М. Тодики, О. Ф. Фрицького, В. М. Шаповала, Ю. С. Шемшученка та інших дослідників.

Водночас ще не вироблено концептуальні підходи до модернізації правоохоронної системи України на тлі інтенсифікації впровадження європейських правових стандартів, теоретичної моделі державної політики та її реалізації щодо удосконалення правового статусу прокуратури як структурного елементу правоохоронної системи держави, концептуального механізму реалізації реформи організації та діяльності органів прокуратури в Україні. Зокрема ретельної розробки потребують форми та методи діяльності прокуратури у комплексному забезпеченні прав та свобод людини і громадянина як найважливішої соціальної цінності у сучасному європейському правовому просторі.

Мета статті – дослідити європейські стандарти як важливе джерело удосконалення конституційно-правового статусу прокуратури України на сучасному етапі європейської міждержавної інтеграції.

Виклад основного матеріалу. За вдалих спостереженням М. І. Мичка, прагнення до затвердження спільних стандартів прокурорської діяльності на міжнародному рівні не означає створення єдиної моделі чи зразку інституту прокуратури в цілому [1, с. 90].

Так, під час дискусій, проведених в рамках міжнародного семінару «Прокуратура в правовій державі» 8-9 січня 1997 р. Радою Європи [1, с. 90], було акцентовано, що європейським країнам не відомі єдині стандарти побудови прокуратури, але Рада Європи здійснює активні заходи щодо розробки для держав-членів РЄ уніфікованих базових принципів діяльності прокуратури (функціональний аспект конституційно-правового статусу прокуратури. – Авт.), але організація системи органів прокуратури залишається предметом внутрішньої компетенції кожної окремої держави (структурно-організаційний аспект конституційно-правового статусу прокуратури. – Авт.).

Отже, міжнародно-правові стандарти впливають, в першу чергу, на модернізацію функціональної моделі органів прокуратури, а не структурно-організаційної, оскільки, як зазначається у підсумковому документі вказаного семінару, конституційний статус та компетенція прокуратури можуть відрізнятися залежно від країни, її історії, правової культури та процесу конституційної реформи, але спільним концептом має бути функціонування інституту прокуратури в умовах демократичного суспільства, яке ґрунтується на принципі розподілу влади та верховенства права, тобто йдеться саме про належний функціональний розподіл місця та ролі прокуратури у системі органів державної влади та суспільстві загалом.

Іншою особливістю міжнародно-правових стандартів інституціональної моделі

органів прокуратури є їх рекомендаційний характер (т. з. «м'яке право»), що актуалізує необхідність впровадження ефективних внутрішньодержавних механізмів імплементації відповідних рамкових і типових положень до національної правової системи.

Серед таких рекомендаційних міжнародно-правових джерел універсального рівня, що безпосередньо стосуються конституційно-правового статусу прокуратури та прокурора як посадової особи, окремо слід відзначити Стандарти професійної відповідальності та основні обов'язки і права прокурорів від 23 квітня 1999 р., розроблені та ухвалені Міжнародною асоціацією прокурорів [2, с. 7-12].

Універсальний (всезагальний) характер цих стандартів випливає з того, що Міжнародну асоціацію прокурорів було створено у червні 1995 р. при Організації Об'єднаних Націй у м. Відень (Австрія), і офіційно вона розпочала свою діяльність у вересні 1996 р., коли відбулися її перші Загальні збори у м. Будапешт (Угорщина). Наступного року в м. Отава (Канада) на загальних зборах було ухвалено цілі Асоціації, закріплені у ст. 2.3 Конституції Асоціації. Одна із найважливіших цілей при цьому полягає у тому, щоб «сприяти та посилювати загальноновизнані на міжнародному рівні стандарти та принципи, необхідні для належного та незалежного переслідування правопорушень». На підтримку зазначеної мети Комітет Асоціації під керівництвом Р. Мейнджес із Південної Африки розпочав роботу над стандартами для прокурорів. Перший проект було подано на розгляд членів Асоціації у липні 1998 р., а остаточну версію було затверджено виконавчим комітетом на його весняному засіданні у квітні 1999 р. При цьому значення даного документу полягає у тому, що стандарти професійної відповідальності та виклад основних обов'язків та прав прокурорів є міжнародним (універсальним) еталоном поведінки прокурорів та прокурорських служб [2, с. 7-12], тобто слугують певним орієнтиром для розробки європейських стандартів організації та діяльності органів прокуратури на регіональному рівні інституціональної стандартизації правоохоронної діяльності та правового статусу правоохоронних органів держави.

Згідно стандартам Міжнародної асоціації прокурорів, державні прокурори мають такі обов'язки правового та морально-етичного характеру: а) завжди підтримувати честь та гідність своєї професії; б) завжди поводити себе професійно, дотримуючись законів та правил і етики своєї професії; в) завжди дотримуватися найвищих стандартів чесності та піклування; г) завжди бути добре поінформованими та йти в ногу із відповідними законодавчими змінами; д) намагатися та бути послідовними, незалежними та неупередженими; ж) завжди захищати право обвинуваченої особи на справедливий судовий розгляд, і зокрема, гарантувати, щоб докази на користь обвинуваченого оголошувалися відповідно до закону чи вимог справедливого суду; з) завжди служити інтересам та захищати інтереси суспільства; є) поважати, захищати та підтримувати загальну ідею людської гідності та прав людини.

При цьому, як зазначається в окремому пункті документу, що розглядається, використання дискреційних прокурорських повноважень, якщо це дозволено певною юрисдикцією, повинне відбуватися незалежно та бути вільним від політичного втручання. Якщо органи влади, що не належать до органів прокуратури, мають право давати загальні чи особливі вказівки прокурорам, такі вказівки повинні бути: прозорими; узгодженими із законними органами влади; відповідати встановленим настановам, щоб забезпечити умови та розуміння прокурорської незалежності (більше того, зазначається, що будь-яке право органів влади, що не належать до органів прокуратури, спрямувати хід провадження чи припинити законно порушене провадження, повинно здійснюватися подібним чином).

Також документ встановлює стандарти неупередженості прокурорів, згідно яких прокурори виконують свої обов'язки без страху, прихильності чи упереджень. Зокрема вони повинні: а) виконувати свої функції неупереджено; б) не піддаватися впливу інтересів окремих осіб чи груп осіб, а також тиску суспільства та ЗМІ, та діяти лише в інтересах суспільства; в) діяти об'єктивно; г) враховувати всі обставини, що стосуються справи, незалежно від того, чи свідчать вони на користь чи проти підозрюваного; д) відповідно до внутрішнього законодавства чи вимог справедливого судового розгляду, намагатися забезпечити проведення необхідного та повного розслідування та довести вину чи невинуватість підозрюваного; ж) завжди домагатися правди та допомагати суду віднайти істину та встановити правосуддя між суспільством, жертвою та обвинуваченим згідно із законом та вимогою справедливості.

Щодо ролі органів прокуратури та прокурорів як їх посадових осіб у кримінальному процесі встановлюється відразу декілька типових стандартизованих положень. Так, у відповідності до п. 4.1., прокурори виконують свої обов'язки справедливо, послідовно та невідкладно. Прокурори відіграють активну роль у кримінальному процесі: а) беручи участь у визначених законом або практикою випадках у розслідуванні злочину чи застосовуючи владні повноваження до поліції чи інших слідчих органів, вони діють об'єктивно, неупереджено та професійно; б) здійснюючи нагляд за розслідуванням злочину, вони забезпечують, щоб слідчі служби діяли відповідно до судових приписів та дотримувалися основоположних прав людини; в) надаючи консультації, вони намагаються залишатися неупередженими та об'єктивними; г) порушуючи кримінальне провадження, вони продовжують розгляд справи лише якщо існує достатньо доказів, які обґрунтовано вважаються достовірними та прийнятними; і не продовжуватимуть судове переслідування за відсутності таких доказів; д) у ході провадження обвинувачення у справі висуватиметься суворо та справедливо, не виходячи за рамки доказів; е) виконуючи функцію нагляду відповідно до закону та практики за виконанням судових рішень або інші функції, що не належать до функцій прокуратури, вони завжди діють в інтересах суспільства. Крім того, прокурори в рамках кримінального судочинства: а) зберігають професійну таємницю; б) відповідно до внутрішнього законодавства та вимог справедливого судочинства враховують думки, законні інтереси та можливі хвилювання жертв та свідків, якщо завдається шкода чи може бути завдано шкоди їх особистим інтересам, і прагнуть забезпечити, щоб жертви та свідки знали свої права; також прагнуть забезпечити, щоб всі потерпілі сторони знали про право звернутися до вищого органу влади або суду, якщо це можливо; в) захищають права обвинуваченого у взаємодії із судом та іншими відповідними установами; г) якнайшвидше повідомляють обвинуваченому відповідну інформацію, що може зашкодити або зіграти на його користь, відповідно до закону чи вимог справедливого судочинства; д) перевіряють отримані докази, щоб переконатися, що вони були отримані законно та згідно із Конституцією; е) відмовляються використовувати докази, якщо є підстави вважати, що їх було отримано незаконними методами із грубим порушенням прав підозрюваного і, особливо, із застосуванням тортур чи жорстокого поводження; ж) намагатися забезпечити вжиття відповідних заходів до відповідальних за використання таких методів осіб; з) відповідно до внутрішнього законодавства та вимог справедливого судочинства належним чином розглядають можливість відмови від обвинувачення, припинення провадження у справі умовно чи безумовно або, виключають кримінальні справи, зокрема за участі неповнолітніх обвинувачених, із системи загального судочинства, з повною повагою до прав підозрюваних та жертв, де такі дії є припустимими.

З метою забезпечення справедливості та ефективності обвинувачення, прокурори

повинні: а) співпрацювати з поліцією, судами, правозахисниками, адвокатами, державними захисниками та іншими урядовими установами, як на національному, так і на міжнародному рівні; б) та надавати допомогу прокурорським службам та колегам інших юрисдикцій відповідно до закону та у дусі взаємної співпраці.

З метою забезпечення того, щоб прокурори виконували свої професійні обов'язки незалежно та відповідно до ухвалених стандартів, вони повинні бути захищені від свавільних дій урядів. Загалом вони мають право: а) виконувати свої професійні функції без залякування, перешкод, переслідування, неправомірного втручання чи безпідставного притягнення до цивільної, кримінальної чи іншої відповідальності; б) разом із своїми родинами отримати фізичний захист від органів влади у випадку, коли їм загрожує небезпека у зв'язку із добросовісним виконанням професійних функцій; в) на належні умови та відповідну оплату праці, співмірну з тією важливою роллю, яку вони відіграють, і захист від свавільного скорочення зарплат та інших пільг; г) на відповідний та регламентований термін перебування на посаді, пенсію та вік виходу на пенсію відповідно та залежно від умов прийому на роботу чи, в окремих випадках, обрання; д) на працевлаштування та просування по службі на основі об'єктивних факторів, зокрема, професійної кваліфікації, здібностей, сумлінності, результатів діяльності та досвіду, що оцінюються за допомогою справедливої та неупередженої процедури; е) на невідкладний та справедливий розгляд справи згідно із законом чи правовими нормами, якщо проти них застосовуються дисциплінарні заходи за скаргами на дії, що виходять за рамки належного виконання ними відповідних професійних стандартів; ж) на об'єктивну оцінку та рішення за результатами розгляду дисциплінарної справи; з) створювати та вступати до професійних асоціацій та інших організацій для представництва своїх інтересів, проведення професійної підготовки та захисту свого статусу; і) на звільнення від виконання протизаконного наказу чи наказу, що суперечить професійним стандартам та етиці.

До етично-правових джерел міжнародно-правових джерел, що визначають концептуальні засади правового статусу прокурорів, слід віднести і Європейські керівні принципи з етики та норм поведінки для прокурорів, які відомі також під назвою «Будапештські керівні принципи» та були ухвалені на Шостій конференції Генеральних прокурорів Європи у м. Будапешт (Угорщина) 31 травня 2005 р. [2, с. 55-59].

У відповідності до положень зазначеного рекомендаційного документу, прокурори відіграють ключову роль у системі кримінального судочинства та, крім того, іноді на них як на загальних охоронців законності покладені певні завдання у сфері, наприклад, комерційного, цивільного чи адміністративного права.

Висновки. Загалом, розглядаючи зміст та сутність міжнародних стандартів як важливого джерела удосконалення конституційно-правового статусу прокуратури, можна дійти до декількох ключових висновків та науково-практичних узагальнень, формулювання яких може бути корисним для визначення подальших шляхів реалізації конституційної реформи в Україні.

По-перше, питання статусу, структури та повноважень органів прокуратури є безпосереднім предметом конституційно-правової реформи та конституційної модернізації, оскільки усі міжнародно-правові джерела визнають суверенне право кожної держави на визначення конституційно-правового статусу прокуратури на засадах рамкових принципів та стандартів, що складають її міжнародно-правові зобов'язання.

По-друге, міжнародні стандарти конституційно-правового статусу прокуратури мають загальний, рамковий характер, тобто правовий механізм удосконалення організації та діяльності прокуратури, як і інших правоохоронних органів, є виключно

внутрішньопроевним питаньям.

По-третє, дискусійним питанням у міжнародно-проевних джерелах стандартів функціонування органів прокуратури є можливість їх діяльності поза межами кримінальної юстиції. Як вбачається, більш правильною, реалістичною та доцільною у наявних умовах розбудови національної правової системи України є позиція Комітету міністрів Ради Європи, згідно якої прокуратура може мати повноваження поза кримінальним процесом, спрямовані на захист прав і свобод громадян, законних інтересів суспільства та держави в окремих випадках, чітко визначених законодавством. Подібний підхід відображений і в українському законодавстві, зокрема – через встановлення функції представництва інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених чинним Законом (п. 2 ч. 1 ст. 2 ЗУ «Про прокуратуру»).

По-четверте, спільною особливістю усіх міжнародно-проевних стандартів організації та діяльності прокуратури є їх побудова на таких загальних основоположних принципах, як: професіоналізм, ефективність та відповідальність органів прокуратури; справедливість; гуманізм; об'єктивність; неупередженість; захист публічних (суспільних) інтересів та прав і свобод людини і громадянина; пріоритетність функціонування прокуратури в межах кримінальної юстиції тощо.

В цілому, слід констатувати, що, зважаючи на значну інтенсифікацію процесів європейської міждержавної інтеграції України у 2014-2017 рр., міжнародно-проевні, особливо – регіональні європейські, стандарти організації та діяльності прокуратури мають суттєвий вплив на визначення оптимальних шляхів конституційної модернізації прокуратури України в рамках загальної конституційної реформи, і цілу низку відповідних рамкових положень було безпосередньо втілено при розробці та ухваленні чинного Закону України «Про прокуратуру». В той же час, деякі елементи конституційно-правового статусу прокуратури потребують подальшого удосконалення та приведення їх у відповідність до європейської моделі прокуратури як специфічного органу захисту прав і свобод громадян, державних та суспільних інтересів.

Список використаної літератури:

1. Мычко Н. И. Европейская система прокуратур / Н. И. Мычко, Н. А. Голова. – Донецк : Изд-во «Ноулидж» (донецкое отделение), 2011. – 487 с. ; Mychko N. I. Yevropeyskaya sistema prokuratur / N. I. Mychko, N. A. Golova. – Donetsk : Izd-vo «Noulidzh» (donetskoe otdelenie), 2011. – 487 s.

2. Акти європейського права з питань правоохоронної діяльності. У 2-х т. : зб. докум. . перекрл. з іноз. мов / вступ. слово Голови Верховної Ради України А. В. Парубія. – Київ : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2016. – Т. I : Прокуратура. – 381 с. ; Akty yevropeiskoho prava z pytan pravookhoronnoi diialnosti. U 2-kh t. : zb. dokum. . pererekl. z inoz. mov / vstup. slovo Holovy Verkhovnoi Rady Ukrainy A. V. Parubiiia. – Kyiv : Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2016. – Т. I : Prokuratura. – 381 s.

Стаття надійшла до редакції 18.07.2017 р.

V. A. Mykolenko

EUROPEAN STANDARDS AS A SOURCE OF IMPROVEMENT OF THE CONSTITUTIONAL AND LEGAL STATUS OF THE PROSECUTOR'S OFFICE OF UKRAINE

The article investigates the international law features the introduction of European standards of prosecution as an important component of the overall reform of the law enforcement system of Ukraine. Analyzed the functions and powers of the Prosecutor's Office in accordance with European legal standards. Based on the analysis systematized forms,

methods and practical aspects of the organization and activity of the prosecution in the present conditions of the interstate European integration. It is noted that the construction of the European model of the prosecutor's office is an important area of state activity and relevant aspect of the modernization of law enforcement activity in modern conditions of European integration and implementation of interstate in the Ukrainian legislation with European legal standards of institutional and instrumental legal content.

So, the task of the state is to create an effective judicial system, which respected the rights and fundamental freedoms, and to ensure its functioning. In turn, in our deep conviction key role in ensuring the independent and impartial functioning of the judicial system in a functioning European model of state law enforcement play it judges and prosecutors, which determines the importance of scientific and practical tasks solved in this study.

At the same time still not developed conceptual approaches to modernizing law enforcement Ukraine on the background of intensifying implementation of European legal standards, theoretical models of public policy and its implementation on the improvement of the legal status of prosecutors as a structural element of the law enforcement system in the state, the concept of the mechanism of reform the organization and activity of organs in Ukraine. In particular need careful design forms and methods of prosecutors in complex ensuring the rights and freedoms of man and citizen as the most important social values in modern European legal space.

Thus, we can say that in Europe at the same time there are different legal systems, which according to different functional models implemented appropriate institutional common European legal standards: - a system of common law, where there is a clear distinction between judges and prosecutors and which authority to investigate criminal cases can not be combined with other functions; - civil law system, which can be divided into different types, in which both judges and prosecutors are part of the «judicial corps» or, on the contrary, it can only belong to the judge.

Key words: *prosecutors, law enforcement system, law enforcement, the European standards, constitutional modernization.*

УДК 342.3

А. А. Попов, В. І. Вишковська

ПОНЯТТЯ ПРАВОЗАХИСНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ – ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Стаття присвяченна поняттю правозахисної функції держави. Зокрема, проаналізовано наукові підходи щодо визначення функцій сучасної демократичної, соціальної, правової держави. Розглянуто позиції вчених щодо визначення правозахисної функції держави. Виокремлено основні ознаки правозахисної функції держави, на основі яких сформульовано поняття.

Ключові слова: *функція держави, правозахисна функція, захист прав людини.*

Постановка проблеми. Україна сьогодні переживає складний і відповідальний період своєї історії – відбувається поступове зміцнення основ правової державності нового демократичного суспільства. Це вимагає подолання наслідків та залишків